

POLONEZA CZAS ZACZAĆ! MIĘDZYNARODOWY DZIEŃ TAŃCA

Posted on 27 kwietnia 2022

Oberek, Krakowiak czy Polonez, któż z nas nie miał w swoim życiu możliwości spotkania się z tymi pięknymi, tradycyjnymi tańcami polskimi? Są one żywo związane z historią Polski i przez wieki towarzyszyły Polakom w trudnych jak również radosnych momentach. Ich znaczenie oraz wartość kulturowa są szczególnie ważne zwłaszcza obecnie, ponieważ już 29 kwietnia obchodzony jest Międzynarodowy Dzień Tańca.

Międzynarodowy Dzień Tańca obchodzony jest 29 kwietnia od 1982 roku. Święto zostało ustanowione przez Komitet Tańca Międzynarodowego Instytutu Teatralnego, auspicjenta UNESCO. Data święta nie jest przypadkowa, ponieważ została wybrana na pamiątkę chrztu Jeana-Georges'a Noverre'a, francuskiego choreografa i tancerza. Co roku z okazji Międzynarodowego Dnia Tańca inny artysta związany z tańcem przygotowuje specjalne orędzie do wszystkich miłośników płasów. Jest to również szczególny dzień dla Polaków, którzy mają okazję powrócić do tradycyjnych źródeł polskich tańców i kultywować ich piękno.

- Polska jest krajem, który może się poszczycić pięknymi tańcami ludowymi, towarzyszącym nam od zarania dziejów. Były one nieodłącznym elementem zabaw dworskich, otwierały największe bale i stanowiły formę wyrazu emocji oraz przynależności narodowej. Polonez do dnia dzisiejszego jest przedstawiany jako symbol, którego uczą się dzieci i młodzież w całym kraju. To żywa forma podtrzymywania pięknych tradycji, dlatego Międzynarodowy Dzień Tańca stanowi doskonałą okazję do poznania najpopularniejszych tańców polskich, sławnych na całym świecie. A w 2015 roku zostały one wpisane na Krajową Listę Niematerialnego Dziedzictwa Kulturowego prowadzoną przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego - podkreśla dr hab Katarzyna Zalasieńska, dyrektor Narodowego Instytutu Dziedzictwa.

Historia zamknięta w tańcu

Historia Polski jest długa i zawiła, a towarzyszyły jej zarówno lata świetności jak również czas zaborów. Bez względu na okres, spuścizną historyczną stała się kultura narodowa, ściśle zintegrowana z tożsamością Polaków. Wśród nich ogromne znaczenie mają polskie tańce narodowe, które przez wszystkie lata były kultywowane i przekazywane z pokolenia na pokolenie, także "ku pokrzepieniu serc".

- Wiele tańców narodowych wywodzi się z kultury ludowej, jednak z czasem zostały poddane licznym przeobrażeniom i nie przypominają już swoich pierwowzorów. Pierwsze wzmianki o najpopularniejszych tańcach polskich sięgają XVI wieku, z którego zachowano liczne nuty, zapisy w kronikach czy pamiętnikach. Choć badacze jak np. Karol Czerniawski czy Feliks Starczewski twierdzili, że o tańcach polskich mówiono już w XIV wieku, nie zmienia to faktu, że stanowią one ważny element polskiej tradycji narodowej - podkreśla Elżbieta Ofat, Zastępca Dyrektora Narodowego Instytutu Dziedzictwa.

Tańce polskie były również ściśle związane z określonym środowiskiem, w którym spełniały specjalne funkcje. Duży wpływ na ich formę taneczną i muzyczną odegrało środowisko szlacheckie, mieszczańskie czy magnackie, a później również scena polska. W XIX wieku, stanowiły żywy symbol państwa, którego nie było na mapie. Kluczowym momentem była epoka romantyzmu w Polsce, która charakteryzowała się większym zainteresowaniem folklorem, a także silne kultywowanie tradycji narodowych, do których bezapelacyjnie zalicza się tańce. Pojęcie "polskie tańce narodowe" zostały wprowadzone do języka w 1828 roku przez Kazimierza Brodzińskiego, który jako pierwszy użył tego określenia w rozprawie "O tańcach polskich".

Z okazji Międzynarodowego Dnia Tańca przedstawiamy najpopularniejsze, tradycyjne tańce polskie:

Polonez - najstarszy z polskich tańców narodowych

Polonez to jeden z najpopularniejszych, a zarazem najstarszych tańców narodowych, których korzeni należy się dopatrywać już we wczesnych czasach starosłowiańskich. Pierwszymi tancerzami poloneza była ludność zamieszkująca tereny wiejskie, gdzie był tańczony podczas obrzędów weselnych. Podstawowym ruchem jest chód, składający się z trzech spokojnych kroków, przy których pierwszy z nich akcentuje się delikatnym "dygnięciem". Powaga i dostojność Poloneza wyniosła go z wiejskich wesel, przez podwórza szlacheckie aż do królewskich dworów, dzięki którym zdobył sławę również poza granicami kraju.

- Polonez osiągnął swoją największą popularność w drugiej połowie XVIII wieku oraz na początku XIX wieku. Stanowił on wówczas najpopularniejszy taniec towarzyski i na ten okres przypada czas jego najdynamiczniejszego rozwoju, w tym również w znaczeniu muzycznym. W tym czasie był również tańczony przez przedstawicieli każdej warstwy społecznej, a także stanowił jeden z obligatoryjnych przedmiotów współczesnego systemu edukacji - podkreśla dr hab. Katarzyna Zalasieńska.

W XVII i XIX wieku wytworzono również znaną obecnie formę ruchową Poloneza. Wcześniej zależała ona w dużej mierze od regionu, w którym tańczono, a sam taniec różnił się nie tylko ruchem ale i nazwą, wśród których wyróżnić można: polski, wielki, pieszy, chodzony, do-przodka, przodek, starodawny, nieskoczny, starosta, marszałek, polonez, polezon'a polizon'a, łożony, wolny czy obchodny. Warto również podkreślić, że wokalna forma poloneza zachowała się w tradycyjnych kolędach jak np. Dzisiaj w Betlejem, W żłobie leży czy Bóg się rodzi. Obecnie to właśnie Polonez jest najczęściej tańczonym i uczonym w szkołach tańcem narodowym, który podobnie jak dawniej otwiera liczne uroczystości jak np. szkolne studniówki - symbol wejścia w dorosłe życie.

Mazur - taniec obrazujący życie szlacheckie

Mazur wywodzi się z rodziny trójwymiarowych tańców ludowych, który był tańczony przez ludność zamieszkującą tereny wiejskie, zwłaszcza w Polsce centralnej, zachodniej i północnej. Choć o początkach Mazura mówi się w kontekście wsi, najbardziej wiąże się go ze środowiskiem szlacheckim i miejskim, gdzie chętnie tańczono go podczas balów, uroczystości czy jako forma zabawy. Z czasem wprowadzone do Mazura figury zaczęły coraz bardziej odzwierciedlać charakter i sposób szlacheckiego życia. Być może dlatego w m.in. w "Charakterystyce tańców" autorstwa K. Czerniawskiego określa się go jako najbardziej reprezentacyjny taniec polskiej szlachty. Warto również podkreślić, że podobnie jak Polonez również Mazur wykształcił przez lata kilka odmian tańca, zależnych od epoki oraz środowiska.

Kujawiak - taniec okrągły

Wśród najpopularniejszych polskich tańców narodowych nie mogło zabraknąć również Kujawiaka, uznawanego za kolejny taniec trójwymiarowy. Kujawiak wywodzi się z terenów Kujaw, gdzie zwłaszcza w okolicach Włocławka nazywany jest "tańcem okrągłym". Przyjmuje się, że początkowo Kujawiak był dodatkiem do ludowej przyśpiewki tańczonym w parach w formie chodu tańczonego parami do przodu oraz obrotów dookoła izby. Na podstawie towarzyszącym płasom figurom, rozpoczęto nazywać Kujawiaka również ich nazwami: ksebka, wolny, śpiący, niesiony, kolebany, odsibka, gładki.

Podobnie jak w przypadku poprzednich tańców, również Kujawiak narodził się pod strzechami wiejskich domów, skąd powędrował na dwory szlacheckie, mieszczańskie i magnackie. Również ta forma tańca została dostosowana do środowisk i regionów. Obecnie uznaje się Kujawiaka za taniec spokojny i elegancki, pozbawiony pierwotnych przyśpiewek oraz niektórych ruchów, jak np. rozkołysania. Coraz częściej współczesna forma ruchowa tego narodowego tańca polega na indywidualnym tańcu par, które to same wybierają

sobie kierunek, zachowując przy tym zasady tańca towarzyskiego.

Oberek - najbardziej ludowy spośród polskich tańców narodowych

Oberek do dzisiaj zachował liczne elementy tańca ludowego. Przez lata był charakterystyczną formą zabaw w środowisku wiejskim. Za miejsce powstania tego tańca uznaje się Mazowsze, choć wiele osób poddaje te korzenie pod wątpliwość, zwłaszcza że ślady Oberka pojawiają się również na Kujawach, w regionie opoczyńskim, na ziemi łęczyckiej i lubelskiej, na Rzeszowszczyźnie, Warmii i Mazurach, a także w Wielkopolsce. Być może właśnie tak szerokie zakorzenienie Oberka sprawia, że jest on uznawany za syntezę różnych regionalnych odmian.

Według K. Czerniawskiego muzykę do Oberka uznaje się za żywą, skoczną i pełną skupionego życia. Podstawą ruchu w tańcu stanowi wirowy obrót, który wygląda jakby partnerzy w czasie tańca wzajemnie się obiegali. Również dzisiaj ten taniec narodowy niesie za sobą wesoły temperament obertasa, a także dużą dynamikę i zadzierzystość. Jednak w porównaniu do dawnej formy tańca, obecna została pozbawiona dawnej rubasznosci. Współczesna forma ruchu w Oberku jest podobna do Kujawiaka i również tańczona w "rozsypanie". W przekazach na temat polskich tańców ludowych można również znaleźć różne określenia Oberka, takie jak: obertas, ober, obertany, ksebka, przewracany, zawijacz, zawijany, wyrwas. Najczęściej jednak oberek bywa utożsamiany z obertasem.

Krakowiak - spod strzechy na dwory szlacheckie

Jak wskazuje nazwa taniec ten wywodzi się z regionu krakowskiego. Jest to taniec szybki, tańczony w takcie 2/4, uzupełniony charakterystycznymi rytmami synkopowymi. Podobnie jak inne polskie tańce narodowe, również Krakowiak początkowo tańczony był pod strzechami chłopskich domów, by następnie opuścić ich progi i zagościć na podwórzach mieszczańskich i w szlacheckich dworach.

Krakowiak pojawił się tej formie w XVIII wieku kiedy to był uznawany za dwuwymiarowy taniec krakowski. Z czasem przeniknął również do muzyki symfonicznej i scenicznej. Wciąż towarzyszą mu piękne i barwne stroje krakowskie, a także rozpoczyna go przyśpiewka, co nadaje mu klasyczną formę tańca ludowego. W książce W. Paschałowa "Chopin, a polska muzyka ludowa" przeczytać można, że „w dawnych czasach krakowiak, podobnie jak polonez, miał charakter tańca uroczystego. Tańczyła go nie tylko ludność ziemi krakowskiej, ale cała szlachta polska, a zwłaszcza „bracia szaraczkowa”.

Krakowiak charakteryzuje się wesołą, żywą i skoczną melodią. W wielu regionach Polski doczekał się również własnych nazw, takich jak: skalmierzak, wiśliczak, księżak, kopieniak, proszowiak, stopniczak, włączek albo flisak.

Krajowa lista niematerialnego dziedzictwa kulturowego

W 2013 roku uruchomiono w Polsce *Krajową listę niematerialnego dziedzictwa kulturowego* – inwentarz praktyk kulturowych odpowiadających definicji niematerialnego dziedzictwa według Konwencji UNESCO. Narodowy Instytut Dziedzictwa wspiera depozytariuszy przy tworzeniu wniosków, prowadzi ich nabór a także dokonuje ich formalnej oceny. Zgłoszeń na listę dokonują same społeczności, które kultywują dany element dziedzictwa i pragną go chronić.

Do końca 2021 roku na liście znalazło się 55 zjawisk zarówno o charakterze **lokalnym** – reprezentowanych przez niewielkie środowiska, np. tradycyjna technika ludwisarska stosowana w ludwisarni Felczyńskich w Taciszowie, Krzyżoki w Borkach Małych czy Snutka Golińska; **regionalnym** – obejmujących tradycje popularne na większym terenie, np. wycinankarstwo kurpiowskie z Puszczy Zielonej, kroszonkarstwo opolskie, Barbórka górników węgla kamiennego na Górnym Śląsku; jak i **ogólnopolskim** – np. plecionkarstwo czy Polonez – taniec polski.

Narodowy Instytut Dziedzictwa gromadzi wiedzę o materialnym i niematerialnym dziedzictwie, kształtującym naszą narodową i kulturową tożsamość. Dzięki badaniom, wydobywamy na światło dzienne fascynującą prawdę o dorobku przeszłych pokoleń, z myślą o przekazaniu go pokoleniom następnym w formie żywej i atrakcyjnej. Wykorzystując nowoczesne narzędzia i technologie, zachowujemy pamięć o przeszłości.

Od 60 lat służymy społeczeństwu, działając na rzecz opieki nad wspólnym dziedzictwem, propagując wartość zabytków jako nośników kultury. Dążymy do perfekcji we wszystkich działaniach, od opinii i ekspertyz, po publikację wydawnictw, od wytyczania

standardów konserwatorskich, po organizację wydarzeń popularyzujących dziedzictwo. Szczególną troską otaczamy obiekty o wyjątkowym znaczeniu – Pomniki Historii i dobra z Listy Światowego Dziedzictwa UNESCO. Inspirujemy wyobraźnię i propagujemy twórcze myślenie. Chronimy tradycje, przekazy ustne, sztuki i widowiska muzyczne, taneczne czy religijne, zwyczaje, rytuały, folklor oraz rzemiosło tradycyjne. To ważna część skarbnicy wiedzy, której w imieniu Państwa jesteśmy depozytariuszem.

Narodowy Instytut Dziedzictwa to państwowa instytucja kultury, powstała na mocy zarządzenia Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z 23 grudnia 2010 roku. Jest następcą utworzonego w 1962 roku Ośrodka Dokumentacji Zabytków, który w 2002 roku po połączeniu z Ośrodkiem Ochrony Zabytkowego Krajobrazu i działał pod nazwą Krajowy Ośrodek Badań i Dokumentacji Zabytków (KOBiDZ). W styczniu 2007 roku do KOBiDZ przyłączony został Ośrodek Ochrony Dziedzictwa Archeologicznego, a od 1 stycznia 2011 roku instytucja została przemianowana na Narodowy Instytut Dziedzictwa. NID podlega Ministrowi Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

ZPiT Politechniki Warszawskiej - Kujawiak

© Szymon Jaslanowski

ZPiT Politechniki Warszawskiej - Krakowiak

© Szymon Jaslanowski

